

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR**AHMET ÖNDER VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2018/23929
Karar Tarihi : 10/2/2021

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN
Üyeler : Muammer TOPAL
Recai AKYEL
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Selahaddin MENTEŞ
Raportör : Selçuk KILIÇ
Başvurucular : 1. Ahmet ÖNDER
2. Almast ŞUVAK
3. Asiye ÇİÇEK
4. Fayik KATKICI
5. Hülya ÖZALP
6. Mehmet ÖNDER
7. Menice TOPARLAK
8. Nezahat ÖNDER
9. Osman ÖNDER
10. Sulhiye ABİŞ
11. Süleyman KATKICI
Başvurucular Vekili : Av. İbrahim Halil YALÇIN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tapu kaydında düzeltim davasının tapu müdürlüğünden sonra üst idari merciye başvurulmadan açıldığı gerekçesiyle usulden reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 25/7/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Başvurucuların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının değerlendirilmesi amacıyla başvurunun ayrılmasına ve anılan başvurunun 2018/30894 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine karar verilmiştir.

5. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

6. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucular, Batman'ın Beşiri ilçesi Kumçay ve Düsadık köyleri sınırları içinde yer alan ve murisleri H.B.ye ait olduğunun tespit edildiğinin belirtildiği taşınmazlara ilişkin tapu kayıtlarında murisleri H.B.nin isminin ve soy isminin yanlış yazıldığını belirterek tapu kaydındaki yanlışlığın düzeltilmesi istemiyle Beşiri Tapu Sicil Müdürlüğüne (Müdürlük) başvuruda bulunmuştur.

10. Müdürlüğün 13/11/2015 tarihli işlemi ile istemin reddine karar verilmesi üzerine başvurucular 30/11/2015 tarihinde Batman 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde *tapu kaydında düzeltim* davası açmıştır.

11. Batman 1. Asliye Hukuk Mahkemesi 1/12/2015 tarihli kararıyla, uyuşmazlığın sulh hukuk mahkemesinin görevinde bulunduğu gerekçesiyle davayı görev yönünden reddetmiş; söz konusu karar üzerine başvurucular Batman Sulh Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) *tapu kaydında düzeltim* davası açmıştır.

12. Mahkeme 29/3/2017 tarihli kararıyla, 17/8/2013 tarihli ve 28738 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Tapu Sicili Tüzüğü'nde (Tüzük) belirtilen yasal başvuru ve itiraz prosedürü izlenmeden ve tapu kaydındaki yanlışlığın düzeltilmesi istemli başvurunun reddine yönelik Müdürlük kararına karşı on beş gün içinde Diyarbakır Bölge Müdürlüğünde itiraz hakkı kullanılmadan doğrudan dava açıldığı gerekçesiyle davanın usulden reddine hükmetmiştir.

13. Karara karşı başvurucular, Tüzük gereği kayıt düzeltmeleri için dava açmadan önce tapu sicil müdürlüğüne başvuru yapılmasının gerekli olduğunu ancak bölge müdürlüğüne itiraz zorunluluğunun bulunmadığını ve dava açmak için gerekli şartların yerine getirildiğini ileri sürerek istinaf kanun yoluna başvurmuş; Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 1. Hukuk Dairesinin (Bölge Adliye Mahkemesi) 22/6/2018 tarihli hükmüyle istinaf başvurusunun esastan reddine oyçokluğuyla karar verilmiştir. Kararda; Tüzük maddelerinin yorumunda düzenleyici işlemin konuluş amacının gözönünde bulundurulması gerektiği, Tüzük'te kayıt düzeltmeleri için öncelikle müdürlüklere başvuru yapılması zorunluluğu getiren düzenleme ile bu tür uyuşmazlıkların mahkeme önüne getirilmeden kısa yoldan, daha hızlı ve daha az giderle çözümlenmesinin amaçlandığı, bunun da ancak etkin bir

itiraz yolunun işletilmesi ile mümkün olacağı belirtilmiştir. Söz konusu yolun işletilmemesinin, başka bir ifade ile sadece tapu müdürlüklerine başvurunun yeterli görülmesinin anılan müdürlüklerin başvuruları özenli bir inceleme yapmadan reddetmeleri sonucunu doğuracağı ve bu hususun Tüzük'ün konuluş amacına açıkça aykırı olacağı ifade edilmiştir. Açıklanan tüm hususların birlikte değerlendirilmesi suretiyle Bölge Adliye Mahkemesince, adli yargıda dava açılabilmesi için tapu müdürlüğüne başvurunun reddi hâlinde bu ret kararına karşı bölge müdürlüğü ve genel müdürlük nezdinde itiraz edilmesinin zorunlu olduğu yönündeki görüşün daha doğru olduğu kanaatine varıldığı ve bu yöndeki uygulamanın sürdürülmesine karar verildiği belirtilmiştir.

14. Bölge Adliye Mahkemesi kararında azınlıkta kalan bir üyenin karşıoy gerekçesinde ise emsal olayda Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun E.2015/1-3648, K.2016/1073 sayılı kararı ile idareye müracaatın yeterli olduğu ve itiraz prosedürünün tüketilmesinin zorunlu olmadığına ilişkin yerel mahkeme kararının onanmasına karar verildiği belirtilmiştir. Hukuk Genel Kurulu kararından sonra Yargıtay 1. Hukuk Dairesinin de aynı görüşü benimsediği, bu nedenle dava ön şartının yerine getirildiğinin kabulü ile mahkeme kararının kaldırılmasına karar verilmesi görüşünde olduğu ifade edilmiştir.

15. Nihai karar 10/7/2018 tarihinde başvuruculara tebliğ edilmiştir.

16. Başvurucular 25/7/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

17. 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun "*Düzeltilme*" kenar başlıklı 1027. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"İlgililerin yazılı rızaları olmadıkça, tapu memuru, tapu sicilindeki yanlışlığı ancak mahkeme kararıyla düzelterebilir."

18. Tüzük'ün "*İstemin reddedilmesi*" kenar başlıklı 26. maddesinin (4) numaralı fıkrası şöyledir:

"Ret kararına, tebliğ tarihinden itibaren onbeş gün içinde müdürlüğün bağlı bulunduğu bölge müdürlüğüne, bölge müdürlüğünün kararına karşı da tebliğ tarihinden itibaren onbeş gün içinde Genel Müdürlüğe itiraz edilebilir."

19. Tüzük'ün "*Kaydın değiştirilmesi*" kenar başlıklı 72. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tapu sicilinde değişiklik, hak sahibinin istemine ya da yetkili makam veya mahkeme kararına istinaden yapılır."

20. Tüzük'ün "*Tapu sicilindeki bilgilerin güncellenmesi*" kenar başlıklı 75. maddesi şöyledir:

"(1) Kadastro çalışmalarından kaynaklanan malikin veya hak sahibinin adı, soyadı ve baba adına ilişkin tapu kütüğündeki yazım hataları ilgilisinin başvurusu üzerine;

a) Senetsizden tespitlerde; nüfus kayıt örneği ve taşınmazın bulunduğu belediye veya muhtarlıktan alınacak fotoğraflı ilmi haber,

b) Kayda dayalı tespitlerde; dayanağı kayıt ve belgeler,

incelenmek ve gerektiğinde tanık ve varsa tespit bilirkişileri dinlemek ve zeminde inceleme yapmak suretiyle istemin gerçek hak sahibinden geldiği belirlenirse, istem yevmiye defterine kaydedilerek düzeltilir.

(2) Zeminde inceleme, kadastro müdürlüğü teknik personeli ile birlikte yapılır ve inceleme neticesinde teknik rapor düzenlenir. Zeminde incelemede, komşu parsel malikleri, muhtar ve diğer ilgililer dinlenir; vergi kaydı ve diğer her türlü bilgi ve belgeden yararlanılır.

(3) Tapu sicilindeki bilgilerin güncellenmesi ve eksikliklerin giderilmesinde de yukarıdaki fıkralar uygulanır.

(4) Bu madde hükümleri uyarınca kayıt düzeltmeleri için müdürlüklere başvuru yapılması zorunludur."

2. Yargıtay İçtihadı

21. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 23/11/2016 tarihli ve E.2015/1-3648, K.2016/1073 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Dava tapu kaydında hatalı yazılan malik ismin düzeltilmesi istemine ilişkindir.

...

Somut olaya dönüldüğünde Tapu Sicili Tüzüğü'nün 26. maddesi uyarınca tapu kaydında yanlış yazılan kimlik bilgilerinin düzeltilmesine ilişkin açılacak davalarda önce ilgili tapu müdürlüğüne prosedüre uygun şekilde başvuru yapılması gerekmekte ise de somut olayda dosya içerisindeki bilgi ve belgelerden davacının 465 parselde kayıtlı taşınmazdaki isim hatasının düzeltilmesi istemiyle idareye başvuruda bulunduğu, yapılan başvuru sonucu Sincan Kaymakamlığı Tapu Müdürlüğü'nün 20.12.2013 gün ve 36077 yevmiye numaralı yazısı ile iktisabın harici satış olduğu ve tapulama tutanağı içerisinde bu satış gösterir belgeye rastlanılmadığı, bu itibarla 1955 yılından beri gayrimenkulde işlemde bulunulmadığından kimlik tespitinin yapılamadığı ifade edilerek red kararı verildiği, bu yönüyle davacının, Tapu Sicil Tüzüğü'nde yer alan Tapu Sicil Müdürlüğüne başvuru şartını gerçekleştirdiği anlaşılmıştır.

Yapılan görüşmeler sırasında, davacı tarafından Tapu Sicil Tüzüğü'nün 26. maddesine göre müracaatta bulunulmuş olmasına karşın, Tapu Sicil Müdürlüğü'nün ret kararının tebliğ edildiği tarihten itibaren onbeş gün içinde müdürlüğün bağlı bulunduğu bölge müdürlüğüne, bölge müdürlüğü'nün kararına karşı da tebliğ tarihinden itibaren onbeş gün içinde Genel Müdürlüğe itiraz edilebileceği yönündeki prosedürün tamamlanmadığı, dolayısıyla itiraz prosedürünün tamamlanması gerektiğini bildirir cümlelerin Özel Daire bozma ilamına eklenmesi suretiyle, yerel mahkeme direnme kararının bu değişik gerekçe ile bozulması gerektiği görüşü ileri sürülmüş ise de bu görüş Kurul çoğunluğu tarafından benimsenmemiştir.

Hal böyle olunca mahkemece, Tapu Sicil Tüzüğü'nün 75. maddesi gereğince işlemin reddedildiğine dair dosyada mevcut red kararı bulunduğu gerekçesiyle davanın kabulüne dair verdiği direnme kararı yerindedir.

O halde, yukarıda açıklanan nedenlerle usul ve yasaya uygun bulunan yerel mahkeme direnme kararı onanmalıdır.

Yukarıda açıklanan nedenlerle, [kararın] onanmasına..."

22. Yargıtay 1. Hukuk Dairesinin 9/11/2016 tarihli ve E.2016/8720, K.2016/10190 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Dava, tapu kaydına yanlış yazılan kimlik bilgilerinin düzeltilmesi isteğine ilişkin olup, 17.8.2013 tarih ve 28738 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren yeni Tapu Sicili Tüzüğü'nün yürürlüğü zamanında 14.12.2015 tarihinde açılmış; mahkemece, davanın kabulüne karar verilmiştir.

...

Bunun yanında, ilgililerin tapu müdürlüklerine yaptıkları yazılı ya da sözlü düzeltim başvuruları üzerine, tapu müdürlüklerinin Tapu Sicili Tüzüğü'nün 75. maddesinde belirtilen araştırma ve soruşturmayı yapmadan verdikleri soyut içerikli ret kararları da davayı mahkeme önünde dinlenebilir hale getirmez.

Diğer taraftan, Tapu Sicili Tüzüğü'nün 75. maddesine aykırı olarak verilen bu tür ret kararlarına karşı ilgililerin aynı tüzüğü'nün 26. maddesine göre itiraz imkanı bulunmaktadır.

Somut olaya gelince; davacı tarafından tapu müdürlüğü'nün red kararına karşı itiraz yoluna başvurulmadan dava açılmıştır.

Hâl böyle olunca, davanın usulden reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı biçimde hüküm kurulması doğru değildir.

Davalı Tapu Müdürlüğü'nün temyiz itirazı açıklanan nedenden ötürü yerindedir. Kabulü ile, [hükümün] bozulmasına..."

23. Yargıtay 1. Hukuk Dairesinin 20/1/2015 tarihli ve E.2015/159, K.2015/764 sayılı; 23/11/2015 tarihli ve E.2015/15059, K.2015/13512 sayılı; 16/11/2016 tarihli ve E.2016/12826, K.2016/10383 sayılı kararları da yukarıda alıntısı yapılan karar (bkz. § 22) ile benzer uyumsuzluklara ilişkin olup aynı gerekçeye sahiptir.

24. Yargıtay 1. Hukuk Dairesinin 18/4/2017 tarihli ve E.2017/1754, K.2017/2022 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Dava, tapu kaydına yanlış yazılan kimlik bilgilerinin düzeltilmesi isteğine ilişkindir.

...

Mahkemece, tapu sicil tüzüğü uyarınca yapılan başvuru üzerine ilgili tapu müdürlüğü'nün red kararına karşı süresi içerisinde itiraz edilmediği ve bu şekilde itiraz yolları tüketilmeden dava açıldığı gerekçesiyle davanın usulden reddine karar verilmiştir.

Dosya içeriği ve toplanan delillerden, davacının tapu kaydındaki yanlışlığın düzeltilmesi amacıyla dava açmadan önce Altınova tapu müdürlüğüne başvurduğu, anılan tapu müdürlüğünün 20/05/2015 tarihli kararı ile başvurucunun düzeltme isteğinin reddine karar verdiği, davacının itiraz yoluna başvurmaması üzerine red kararının kesinleştiği ve eldeki davanın açıldığı kayden sabittir.

...

Yukarıda anılan Tüzüğün 75/4. maddesinde düzenlendiği üzere tapu kaydında düzeltim istemli bir dava açmadan evvel müdürlüklere başvuru yapılması zorunlu tutulmuş ise de, bu zorunluluğun müdürlüğün verdiği kararlara karşı itiraz yollarının tüketilmesi aşamasını kapsamadığı ortadadır.

Somut olayda, davacının tapu müdürlüğüne başvuru zorunluluğunu yerine getirdiği anlaşılmakla işin esasına girilerek bir karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde davanın usulden reddine karar verilmesi doğru değildir.

Davacının temyiz itirazı açıklanan nedenden ötürü yerindedir. Kabulü ile, [hükümün] bozulmasına..."

25. Yargıtay 1. Hukuk Dairesinin 19/4/2017 tarihli ve E.2016/12685, K.2017/2042 sayılı; 25/4/2017 tarihli ve E.2017/1970, K.2017/2131 sayılı; 26/4/2017 tarihli ve E.2017/1733, K.2017/2173 sayılı kararları da yukarıda alıntısı yapılan karar (bkz. § 24) ile benzer uyumsuzluklara ilişkin olup aynı gerekçeye sahiptir.

B. Uluslararası Hukuk

1. İlgili Sözleşme

26. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyumsuzluklar ... konusunda karar verecek olan,... bir mahkeme tarafından davasının ...görülmesini istemek hakkına sahiptir..."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

27. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası açık bir biçimde mahkeme veya yargı merciine erişim hakkından söz etmese de maddede kullanılan terimler bir bütün olarak dikkate alındığında bu fıkranın mahkemeye erişim hakkını da garanti altına aldığı sonucuna ulaşıldığı belirtilmektedir (*Golder/Birleşik Krallık* [GK], B. No: 4451/70, 21/2/1975, §§ 28-36). AİHM'e göre mahkemeye erişim hakkı Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasında mündemictir. Bu; Sözleşmeciler devletlere yeni yükümlülük yükleyen, genişletici bir yorum olmayıp Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesindeki lafzın Sözleşme'nin amaç ve hedefleri ile hukukun genel prensiplerinin gözetilerek birlikte okunmasına dayanmaktadır. Sonuç olarak Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası, herkesin medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili iddialarını mahkeme önüne getirme hakkına sahip olmasını kapsamaktadır (*Golder/Birleşik Krallık*, § 36).

28. AİHM; mahkeme hakkının bir unsurunu teşkil eden mahkemeye erişim hakkının mutlak olmadığını, doğası gereği devletin düzenleme yapmasını gerektiren bu hakkın belli ölçüde sınırlanabileceğini kabul etmektedir. Ancak AİHM, bu sınırlamaların kişinin mahkemeye erişimini hakkın özünü zedeleyecek şekilde ve genişlikte kısıtlamaması, zayıflatmaması gerektiğini ifade etmektedir. AİHM'e göre meşru bir amaç taşımayan ya da uygulanan araç ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi kurmayan sınırlamalar Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasıyla uyumlu olmaz (*Sefer Yılmaz ve Meryem Yılmaz/Türkiye*, B. No: 611/12, 17/11/2015, § 59; *Eşim/Türkiye*, B. No: 59601/09, 17/9/2013, § 19; *Edificaciones March Gallego S.A./İspanya*, B. No: 28028/95, 19/2/1998, § 34).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

29. Mahkemenin 10/2/2021 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucular Süleyman Katkıcı ve Osman Önder Yönünden

30. Başvurunun incelemesi devam ederken başvuru Süleyman Katkıcı'nın 30/12/2018 tarihinde, başvuru Osman Önder'in ise 6/10/2020 tarihinde vefat ettiği Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla incelenen nüfus kayıtlarından anlaşılmıştır.

31. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendine göre başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebebin olmadığı kanaatine varılması hâlinde başvurunun düşmesine karar verilebilir. Bununla birlikte İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereği Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması, temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde başvurunun incelenmesine devam edilebileceği öngörülmüştür.

32. Başvuru tarihinden sonra vefat eden başvuru mirasçılarının makul bir süre içinde başvuruyu devam ettirme yönündeki iradelerini Anayasa Mahkemesine bildirmemeleri hâlinde anılan İçtüzük hükümleri uyarınca başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebebin olmadığı kanaatine varılabilir (*Asya Oktay ve diğerleri*, B. No: 2014/3549, 22/3/2017, §§ 18-21). Somut olayda başvuru tarihinden sonra başvuru Süleyman Katkıcı'nın 30/12/2018 tarihinde, başvuru Osman Önder'in ise 6/10/2020 tarihinde vefat ettiği ancak mirasçılarının makul bir süre içinde başvuruya devam etme yönünde iradelerini bildirmedikleri görülmüştür. Başvurunun incelenmesine devam etmeyi gerekli kılan ve İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen nedenlerden biri de bulunmamaktadır.

33. Açıklanan gerekçelerle başvurucular Süleyman Katkıcı ve Osman Önder tarafından yapılan bireysel başvurunun kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin düşmesine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer Başvurucular Yönünden

1. Başvurucuların İddiaları

34. Başvurucular; mevzuatta itiraz prosedürü tüketilmeden dava açılmayacağına dair herhangi bir hükmün mevcut olmadığını, dava açılmadan önce idareye müracaatın yeterli

olduğunu, aynı konuda verilen Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararının iddialarını desteklediğini, davalarının açıldıktan iki yıl sonra usulden reddedildiğini ve bu süreçte itiraz sürelerinin de geçtiğini belirterek adil yargılanma, hak arama ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

2. Değerlendirme

35. Anayasa'nın "*Hak arama hürriyeti*" kenar başlıklı 36. maddesi şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.

Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınmaz."

36. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucuların yukarıda yer verilen şikâyetlerinin özü, davanın itiraz prosedürü tüketilmeden açıldığından bahisle usulden reddedilmesi nedeniyle uyuşmazlığın esasının incelenmemesidir. Başvurucuların mülkiyet hakkı yönünden somut herhangi bir iddiada da bulunmadıkları görüldüğünden ihlal iddiaları adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

37. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı ve Hakkın Kapsamı

38. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine *adil yargılanma* ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. AİHM, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (*Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti.*, B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

39. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bakımdan davanın bir mahkeme tarafından görülebilmesi ve kişinin adil yargılanma hakkı kapsamına giren güvencelerden faydalanabilmesi için ilk olarak kişiye iddialarını ortaya koyma imkânının tanınması gerekir. Diğer bir ifadeyle dava yoksa adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerden yararlanmak mümkün olamaz (*Mohammed Aynosah*, B. No: 2013/8896, 23/2/2016, § 33).

40. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının bir uyumsuzluğu mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyumsuzluğun etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini ifade etmiştir (*Özkan Şen*, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

41. Öte yandan Anayasa'nın 36. maddesinin ikinci fıkrasında hiçbir mahkemenin görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamayacağı belirtilmiştir. Bu bağlamda adil yargılanma hakkı, koşulları bulunduğu takdirde kişilere davanın görüldüğü mahkemeden uyumsuzluğun esasının incelenmesini isteme güvencesini de sağlar.

42. Somut olayda tapu kaydında düzeltim davasının tapu müdürlüğünden sonra üst idari mercie başvurulmadan açıldığı gerekçesiyle usulden reddedilmesi nedeniyle başvuruclarının mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalenin bulunduğu görülmektedir.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

43. Adil yargılanma hakkının görünülerinden biri olan mahkemeye erişim hakkı, mutlak bir hak olmayıp bu hakkın sınırlandırılması mümkündür. Ancak mahkemeye erişim hakkına müdahalede bulunulurken Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen 13. maddesinin gözönünde bulundurulması gerekmektedir.

44. Anayasa'nın "*Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması*" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlandırılabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

45. Anılan madde uyarınca temel hak ve özgürlükler, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaksızın Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlandırılabilir. Bu nedenle öncelikle başvuruclarının mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunup bulunmadığının incelenmesi gerekir.

46. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfi müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (*Tahsin Erdoğan*, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60).

47. Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şekli manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Şekli manada kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından Anayasa'da belirtilen usule uygun olarak kanun adı altında çıkarılan düzenleyici yasama işlemidir. Hak ve özgürlüklere müdahale edilmesi ancak yasama organınca kanun adı altında çıkarılan düzenleyici işlemlerde müdahaleye imkân tanıyan bir hükmün bulunması şartına bağlıdır. TBMM tarafından çıkarılan şekli anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (*Ali Hıdır Akyol ve diğerleri* [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56).

48. Başvuruya konu olayda başvurucular tapu kaydındaki yanlışlığın düzeltilmesi istemiyle öncelikli olarak Tapu Sicil Müdürlüğüne başvuruda bulunmuş, istemin reddedilmesi üzerine de doğrudan tapu kaydında düzeltim davası açmıştır.

49. Somut olaya konu olan ve derece mahkemesince verilen karardan kaynaklanan müdahalede, Tüzük'ün 26. maddesinin (4) numaralı fıkrası ile 75. maddesinin (4) numaralı fıkrasında yer alan hükümlerin dayanak alındığı belirlenmiştir. Mahkemece, tapu kaydındaki yanlışlığın düzeltilmesi istemli başvurunun reddine yönelik Müdürlük cevabına karşı itiraz hakkı kullanılmadan ve bu suretle Tüzük'te belirtilen yasal başvuru ve itiraz prosedürü tamamlanmadan doğrudan dava açıldığı gerekçesiyle davanın usulden reddine hükmedilmiştir; bu karara karşı yapılan istinaf başvurusu da esastan reddedilmiştir.

50. Mahkemenin dayanmış olduğu Tüzük hükümlerinde; tapu kütüğündeki yazım hatalarının düzeltilmesi için müdürlüklere başvuru yapılmasının zorunlu olduğu hususuna yer verilmiş, ayrıca ret kararı üzerine tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde müdürlüğün bağlı bulunduğu bölge müdürlüğüne, bölge müdürlüğünün kararına karşı da tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde genel müdürlüğe itiraz edilebileceği ifade edilmiştir.

51. Yukarıda yer alan ilkelerde temel hak ve hürriyetlerin ancak kanunla sınırlanabileceği belirtilmesine karşın somut olayda kanuna dayanmayan ve Tüzük hükümleriyle getirilen dava şartı uyarınca başvurucuların dava açma haklarına müdahalede bulunulduğu ve bu suretle söz konusu hakkın sınırlandırıldığı görülmektedir.

52. Buna göre somut olayda ilk derece mahkemesinin Tüzük'te belirtilen yasal başvuru ve itiraz prosedürü tamamlanmadan dava açıldığı gerekçesiyle davayı usulden reddetmesinin kanuni dayanağının bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

53. Açıklanan gerçeklerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

54. 30/11/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...”

“(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

55. Başvurucular ihlalin tespit edilmesi, yeniden yargılama yapılması ile 1.000.000 TL manevi ve 1.000.000 TL maddi tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

56. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Doğan* ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumda ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (*Aliğul Alkaya ve diğerleri* (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

57. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (*Mehmet Doğan*, §§ 55, 57).

58. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir kararın kendisine ulaştığı mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemezsizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (*Mehmet Doğan*, §§ 58, 59; *Aliğul Alkaya ve diğerleri* (2), §§ 57-59, 66, 67).

59. İncelenen başvuruda Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

60. Anayasa Mahkemesinin yukarıda aktarılan değerlendirmesi ve vardığı sonuç yalnızca mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin olup davanın esasına ilişkin bir tespit içermemektedir.

61. Bu durumda mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş, yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere ilgili mahkemeye gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

62. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

63. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.894,70 TL yargılama giderinin Süleyman Katkıcı ve Osman Önder hariç diğer başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÛM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucular Süleyman Katkıcı ve Osman Önder yönünden başvurunun DÜŞMESİNE,

B. Diğer başvurucular yönünden adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Batman Sulh Hukuk Mahkemesine (29/3/2017 tarihli ve E.2016/234, K.2017/424 sayılı kararına ait dava dosyası ile ilgilidir.) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuların tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 1. Süleyman Katkıcı ve Osman Önder tarafından yapılan yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA,

2. 294,70 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.894,70 TL yargılama giderinin diğer başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucuların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 10/2/2021 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Muammer TOPAL

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Selahaddin MENTEŞ